

SZAKDOLGOZAT

Visontai Vivien
Gyógypedagógia Szak

Kaposvár
2022

Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem

Kaposvári Campus

Gyógypedagógia Szak

Az állatasszisztált terápia elterjedtségének és elismertségének vizsgálata

Szakdolgozat

Belső konzulens: Dr. Molnár Marcell

Egyetemi docens

Készítette: Visontai Vivien

HIDBG2

Nappali tagozat

Intézet/Tanszék: Neveléstudományi intézet

**Kaposvár
2022**

A SZAKDOLGOZAT TARTALMI KIVONATA

Dolgozat címe: Az állatasszisztált terápia elterjedtségének és elismertségének vizsgálata

A dolgozatot készítő hallgató neve: Visontai Vivien

Gyógypedagógia Szak, Alapképzés és Nappali tagozat
Neveléstudományi Intézet

Belső témavezető: Dr. Molnár Marcell-egyetemi docens

A dolgozat az állatasszisztált terápia lehetőségeit és hatásait mutatja be általános iskoláskorú sérült tanulók körében. Ennek érdekében szakirodalom során ismertetésre kerül az állatasszisztált terápia történetisége, ezen túl a különböző szervezetek melyek az ember-állat kapcsolatával foglalkoznak. Az állatasszisztált terápiák általános bemutatása után megjelennek a különböző hatások, melyeket az állatok gyakorolnak az emberekre. Ismertetésre kerül ki számít nehezen tanuló gyermeknek, a motivációs lehetőségek a tanítás tanulás folyamata során. Illetve az állatasszisztált terápia/foglalkozás megjelenése egy modern mesében.

Kérdőíves módszer keretein belül kerül vizsgálatra az állatasszisztált terápia elterjedtsége sérült tanulók körében. Valamint az állatfajták megjelenésének gyakorisága a foglalkozásokon. Illetve ezen foglalkozások gyermekekre gyakorolt hatásai, változásai.

A kutatás alapján megállapíthatóvá vált, az állatasszisztált foglalkozásokra nagyrészt az általános iskola sérült tanulók minden korosztályában lehetőség van. A foglalkozások heti rendszerességgel történnek. Az állatok pozitív hatást váltanak ki a gyermekekből, fejlesztő hatásuk leginkább a szociális viselkedésükben jelentkezik.

Kulcsszavak: állatasszisztált terápia, állatasszisztált terápia állatai, állatasszisztált terápia hatásai, iskoláskorú sérült tanulók, nehezen tanuló gyermek, BTMN, SNI, intellektuális képességzavar

1. Tartalomjegyzék

2.	Bevezetés	4
1)	Témaválasztás indoklása, aktualitása	4
2)	Célkitűzések	4
3.	Irodalmi áttekintés	5
1)	Az állatasszisztált terápia története:	5
2)	Az ember-állat kapcsolatával foglalkozó szervezetek	5
3)	Az állatasszisztált terápiáról általánosságban	6
4)	Az állatasszisztált foglalkozásokon, terápiákon résztvevő állatok.	8
a.	Nyúl:.....	8
b.	Kutya:	9
c.	Macska:	10
d.	Ló:.....	10
5)	Az állatok hatása az emberre:	11
6)	Sérült gyermekek, tanulók	14
7)	Motiváció a tanítási-tanulási folyamatban	17
8)	Intézményes nevelés keretein belüli állatasszisztált nevelés megjelenése a modern mesében	17
4.	Saját kutatás	19
1)	Kutatás bemutatása.....	19
2)	Eredmények ismertetése.....	21
I.	Milyen korosztályban folytatott állatasszisztált foglalkozást?	21
II.	Milyen állat vett részt a foglalkozáson?	22
III.	Rendszeres volt-e a foglalkozás?.....	23
IV.	A foglalkozás milyen formában valósult meg?	25
V.	Hogyan reagáltak a gyermekek az állat/ állatok jelenlétére?	25
VI.	Milyen intézményben zajlott a foglalkozás?	26

VII.	Az állat aktív vagy passzív résztvevője volt a foglalkozásnak?	27
VIII.	Milyen változást tapasztalt a gyermekeken a foglalkozások folyamán? ..	28
IX.	Melyik területen érte el a foglalkozások során a legnagyobb változást, fejlődést?	29
X.	Találkozott-e már negatív véleménnyel az állatasszisztált foglalkozások kapcsán?	30
3)	Következtetések, javaslatok	31
5.	Irodalomjegyzék	34
	Jogszabályok	36
6.	Melléklet	37

2. Bevezetés

1) Témaválasztás indoklása, aktualitása

A szakdolgozati témaválasztásom háttérében az állt, hogy az egyetem elvégzése után szándékomban áll állatasszisztált foglalkozásokat lehetőség esetén terápiát tartani óvodásoknak, illetve kisiskolás sérült gyermekeknek. Ezen foglalkozások során nyúllal, illetve kutyával tervezek együtt dolgozni.

Számomra azért fontos ez a téma, mert a mai modernizált életben és iskolarendszerben szerintem fontos, hogy legyen egy olyan élőlény a gyermek, illetve az ember mellett, ami által közelebb kerülhet a természethez, amely a városiasodás s modernizálás során jó messze került az emberiségtől.

Szakdolgozatom során szeretném ismertetni az állatasszisztált terápia kialakulását, valamint az állatok pozitív hatását az emberre. Ezek a hatások leginkább kutyás, illetve lovas foglalkozások keretében voltak megfigyelhetők. Kérdőíves kutatáson belül szeretném vizsgálni az állatasszisztált terápia elterjedtségét sérült tanulók körében.

Emellett azt is, hogy a foglalkozásokon milyen állatok vesznek részt változott-e a kialakulás óta valamit az állatfajok megjelenése vagy még mindig egyeduralkodóknak számítanak a kutyák, illetve lovak. Ezen túl, hogy milyen hatást gyakorolnak a gyermekekre.

2) Célkitűzések

Szakdolgozatom első felében szakirodalmak és internetes források segítségével mutatom be az állatasszisztált foglalkozások történetiségét, az ember-állat kapcsolatával foglalkozó szervezeteket, a foglalkozásokon megjelenő állatokat, az állatok emberre gyakorolt hatását, a lehetséges sérült tanulókat, illetve, hogy egy mesében milyen módon jelenhet meg az állatasszisztált munka. A szakdolgozat második felében pedig online kérdőív eredményét ismertetem grafikonok segítségével.

Szakdolgozatom elkészítése kapcsán a következő kutatási kérdéseket tettem fel:

1. A foglalkozásokba bevont állatok köre csak néhány állatfajra korlátozódik?
2. A foglalkozáson résztvevők életkora széles skálán mozog?
3. Az egyéni foglalkozások száma alacsonyabb, inkább a nagycsoportos foglalkozások a jellemzőbbek?
4. Az állatok pozitív hatást gyakorolnak a gyermek fejlődésére több területen is a foglalkozások során?

3. Irodalmi áttekintés

1) Az állatasszisztált terápia története:

Kutatók egy része úgy gondolja, hogy az állatasszisztált terápia jelensége a farkasok és az ősember között is megfigyelhető volt. Ugyanis a biofilia elmélet egészen az ősidőig visszamegy annak érdekében, hogy bizonyítsa az állatok nyugtató hatását az emberre. Ez az elmélet azt mondja, hogy az ember csak akkor lehetett nyugodt, ha az állatok is nyugodtak voltak körülötte, amiből következik, hogy a terápiás állatok legfontosabb tulajdonsága a nyugalom és a biztonság megteremtése (Rudolf és Molnár, 2015).

A biofilia elmélet mellett az ókortól kezdve a mai napig számtalan történet született és születik az állat- ember kapcsolatának alakulásáról. A Földközi-tenger térségében az animista, vagyis sámánista elképzelések szerint az állatok a lelkük segítségével kapcsolódnak az emberhez és befolyásolják az életét (Bánszky és mtsai., 2012).

Jóval később az Európai területeken az iparosodás időszakában az emberek városokba költözésének hatására az állatok tartásának szempontja is megváltozott és megjelent a „társállat” mint pszichoszociális jelenség (Takács, 2015).

1792-ben az angliai Yorkban dokumentáltak először terápiát melyen állatok is részt vettek (Takács, 2015). Ebben a terápiában a haszonállatok, nyulak a pszichés zavarokkal küzdők ellátásában segítettek. Ugyanis azt vették észre, hogy az állatos foglalkozások csökkentik, visszatartják a droghasználatot. Ennek ellenére mégis csak 1919-től beszélünk az állatasszisztált terápia kezdetéről, amikor is mentálhigiénés programba bevontak állatokat Washingtonban (Rudolf és Molnár, 2015). Majd 1968-ban megtörtént az első áttörés, amikor a Yeshiva Egyetem oktatója, Levinson felfedezte, hogy kutyája jelenlétében könnyebben tud kapcsolatot teremteni a zárkózott gyerekekkel (Bánszky és mtsai., 2012). Ennek a felfedezésnek az eredményeképpen megalkotta az állatasszisztált terápia (pet therapy) fogalmát, bár itt még nem volt világos az, hogy miként hatnak az állatok az emberekre. Azóta az ezzel foglalkozó társadalomtudományok megállapították, hogy az állatok mind testünkre, mind lelkünkre hatást gyakorolnak (Klimke, 2003).

2) Az ember-állat kapcsolatával foglalkozó szervezetek

Az állatasszisztált terápia fogalmának kialakulása óta rengeteg olyan szervezet jött létre, mely az ember-állat kapcsolatával foglalkozik.

Az IAHAIO vagyis International Association of Human-Animal Interaction Organizations 1990-ben alakult meg, mint egy olyan ernyőszervezet, amely magába foglalja a nemzeteknek az állat-ember kapcsolatra épülő egyesületeit, szervezeteit. Fő feladatának tűzte ki, hogy koordinálja azokat a szervezeteket, amelyek a tagjai. A következő európai országokban találhatók meg a tagszervezetei: Horvátország, Franciaország, Magyarország, Olaszország, Szlovénia, Belgium, Ausztria, Svájc, Svédország, Hollandia, Lengyelország, Anglia. Ezen kívül még Észak-Amerikában és a Csendes-óceáni térségben találhatók olyan szervezetek, amelyek az ember-állat kapcsolattal foglalkoznak. Minden olyan ember számára elérhető, aki valamilyen állatok által támogatott tevékenységet és/vagy terápiát folytat. Kidolgozta az állatokkal kapcsolatos minimumkövetelményeket ezen túl felállított a tagegyesületeknek 4 alapelvet (Kasenbacher, 2010).

A Magyarországon megalakult ernyőszervezet: „2006-ban létrejött a Magyar Terápiás és Segítőkutyás Szövetség (MATESZE), azzal a céllal, hogy érdekvédelmi és szakmai „ernyőszervezetként” összefogja azokat a civil kezdeményezéseket, amelyek segítő kutyák képzésével és rászorultakhoz való eljuttatásával foglalkoznak. „Nem lehet tudni, hogy hány szervezet foglalkozik jelenleg Magyarországon állatterápiával. Jelenleg 21 segítőkutya-kiképző szervezet regisztrált az egyesület honlapján és rendezhet segítőkutya vizsgát” (Boross, 2013. 53.old.). A Magyar Terápiás és Segítőkutyás Szövetség előtt 1997-ben megalakult még a Magyar Lovasterápia Szövetség Alapítvány (MLTSZ). Németországban Magyarországgal ellentétben már 1987-ben megalapították a Tiere helfen Menschen eV. szervezetet Würzburgban, amely az ország legnagyobb ilyen jellegű szervezetévé nőtte ki magát (Maróthy, 2017).

3) Az állatasszisztált terápiáról általánosságban

Hazánkban a legelterjedtebb állatasszisztált terápiás formák között található a lovas, kutyás és az alpakákkal végzett foglalkozások. Illetve egyre több helyen jelennek meg a nyulak, mint segítő állatok. A kutyával végzett terápiában a kutyák pszichológiai hatását használják fel a fejlődés érdekében. A lovas terápia, vagy más néven hippoterápia egy olyan neurofiziológiai gyógytorna kezelés, melynek célcsoportja testi, lelki és társas fejlődési zavarokban szenvedők. Az alpakákkal végzett terápia a hiperaktív gyermekek fejlesztésének legeredményesebb formája. A terápia során csökken a szorongás, a stressz, fejleszti a szociális készségeket, a mozgáskoordinációt és enyhíti a viselkedési zavarokat,

beszédzavarokat. A megfelelő állat kiválasztása elengedhetetlen a terápia időtartamára, ugyanis minden állatfaj más és más hatást vált ki az emberekben. Így a szakemberek feladata, hogy a lehető legjobb, optimális ember- állat párosítást kitalálják.

Az állat által végzett tevékenység sokféle lehet. Van olyan, ahol csak passzív résztvevő, van, ahol a páciens az állat segítségével vagy az állattal együtt végzi el a feladatot, ilyenkor az állat aktív résztvevővé válik a foglalkozáson. Az állatasszisztált terápia illetve a természetközeli hozzáállás ilyen tekintetben egy egészen különleges lehetőséget nyújt a fejlesztés, tanítás folyamán. Ezt felismerve a mai napra már többféle formában jelent meg a módszer a szociális intézmények köztük az iskolák életében is (Pásztk, 2019). Az állatok bevonásával történő munkában 3 különböző foglalkozási fajtát különítünk el:

„Az „állat asszisztált aktivitás” (Animal Assisted Activity – AAA) elsősorban pihentető vagy oktató célú közös tevékenység a terápiás állattal. Célja nem valamely specifikus képesség vagy készség fejlesztése, hanem az általános kedélyállapot fokozása, az örömszerzés, az élet minőség javítása, a szociális kapcsolatok ápolása.

Az „állatasszisztált terápia” (Animal Assisted Therapy – AAT) ezzel szemben meghatározott terápiás cél elérése érdekében szervezett fejlesztő/terápiás foglalkozás állat közreműködésével. A cél általában a páciensek fizikai, érzelmi, szociális és kognitív funkcióinak javítása” (Köböl és Topál, 2012. 166.old.). Vagyis az ember és állat gyógyító kapcsolatát felhasználva alakult ki az állatasszisztált terápia, mint fogalom. A terápiák során „az állatok simogatása, etetése, gondozása vagy a lovaglás segíthet abban, hogy a sérült lélek meggyógyuljon vagy, hogy megoldódjon a sokáig némaságba burkolódzó emberek nyelve. Képes lazítani a görcsbe szorult izmokat és újra éleszteni mélyre temetett érzelmeket. Utat nyit a lélekhez, és napvilágra hozza lelkünk rejtett rezdüléseit” (Klimke, 2003 19. old.).

„Végül beszélhetünk „állat asszisztált oktatás”-ról (Animal Assisted Education –AAE), amely az AAA és AAT osztálytermi interakciókra, tanórai feladatokra specializálódott alkalmazása, vagyis a tanórán konkrétan az előírt tananyag elsajátítását segítik az állat bevonásával végzett feladatok” (Köböl és Topál, 2012. 166.old.).

Az Állatasszisztált Pedagógia lehetőséget nyújt arra, hogy az egész napos foglalkozásokba becsempésszük a természetet. Ezáltal segítsük a gyermekeket abban, hogy megélhessenek érzelmeket, amelyeket alap esetben nem tudnának, csökkentsék a stresszt, és megnyugodjanak. Az állatok fajtól függetlenül pozitív hatást váltanak ki a gyermekekben. Hosszútávú bevonásuk során a magatartás javulása figyelhető meg. Az órákon motiváltabbak, egyszerűbben és gyorsabban végzik el feladataikat. Viszonyuk

mind a társak, mint pedig a pedagógus esetében pozitív irányba mozdul el, összetartozásuk erősödik, valamint elnézőbbé válnak. Kapcsolataik egyértelműbbek és belsőségesebbé válnak (Jánosi és Molnár, 2015).

Maróthy Johanna leírásából kiderült, hogy Németországban mára elég elterjedté vált az állatasszisztált pedagógia. Óvodák, iskolák szabadidős foglalkozásain jelenik meg ezen túl egyre több iskola alakít ki úgynevezett iskolai állatkertet vagyis Schulzoo-t. Mely során a gyerekeknek lehetőségük nyílik az állatok megfigyelésére és különböző készségek elsajátítására (Maróthy, 2017).

4) Az állatasszisztált foglalkozásokon, terápiákon résztvevő állatok.

Az állatasszisztált foglalkozáson megjelenő állatok leggyakrabban olyan állatfajok közül kerülnek ki, melyek már így is életünk szerves részét képezik, mint társállat. Persze olvashattunk már olyan extrémnek számító esetekről is, ahol a megszokott kutyák, lovak, nyulak helyett macskák, alpakák, vagy éppen delfinek kerültek terápiás állat szerepbe.

a. Nyúl:

A nyulak népszerűsége elsősorban a gyerekek körében figyelhető meg, mivel a nyúl a gyermekirodalom egyik jellegzetes alakja. Ezen kívül könnyű őket szocializálni. Testbeszédük akár a kutyák és lovak esetében is könnyen megfigyelhető a foglalkozáson, terápián résztvevők számára. Ezen túl a nyulak intelligens, emberbarát és játékos kisállatok, akik könnyen szállíthatók. A nyulak abban különböznek a kutyáktól és a lovaktól, hogy habár szívesen érintkeznek az emberekkel, idegenek érintésétől szorongani kezdenek. Éppen ezért minden terápia, foglalkozás megkezdése előtt fel kell őket készíteni a nagyobb embertömegre, szokatlan zajokra és szagokra, valamint esetlegesen a napi szintű szállításra. A nyulak képesek felismerni a már ismert, megszokott személyeket így célszerű a foglalkozások előtt megismertetni a foglalkozáson, terápián résztvevő személyekkel. Ezeken túl, ha nyúllal végezzük a foglalkozásokat, érdemes váltogatni az állatokat, hogy ne legyenek elszakítva csoportjaiktól. Valamint oda kell figyelni a környezeti körülményekre, vagyis a hőségben. illetve nagyobb hőmérsékletkülönbségben a foglalkozásokat, terápiákat célszerű másik állatfajjal folytatni (Loukaki, 2017).

b. Kutya:

A kutya alkalmasságát a terápiás, fejlesztő célú foglalkozásokra az eredményezi, hogy a kutya és ember gondolkodása, problémamegoldó képessége párhuzamosan fejlődött (Marcali-Kiss és Molnár, 2015). A kutyák egyedülálló evolúciós változása nagymértékben elősegítette, hogy a leggyakrabban használt terápiás állat lehessen. Ugyanis ezen változás során olyan szociális kompetenciákra, társas- és kommunikációs képességekre tett szert, mely kiemelkedő az állatvilágban. Szociális kompetenciái között megfigyelhető, hogy már egészen kis kölyök korától előnyben részesíti az emberrel való társas interakciókat (Topál és Hernádi, 2011). Valamint képesek gazdájuk érzelmeit felismerni és hangulatát megérezni (Marcali-Kiss és Molnár, 2015.). Illetve képes rá, hogy "csecsemőszerű" kötődést alakítson ki az emberhez. Ezek mellett a kutyáknál kialakult még egy úgynevezett szinkronizációs hajlam ez biztosítja a társas interakciók és az együttműködés akadálytalan létrejöttét (Topál és Hernádi, 2011).

„A megfelelő kutya kiválasztásában nem a fajtára kerül a hangsúly, hanem jellemére, viselkedésére, s alkalmazkodóképességére. A kutyától elvárt jellemvonások:

1. stabil, kiegyensúlyozott, toleráns, stressz-tűrő, jól szocializált, vidám, nem agresszív;
2. emberekkel nyitott, érdeklődő, figyelmes, kezdeményező;
3. alkalmazható, engedelmes, motiválható;
4. szívesen dolgozik, tanul új mutatványokat és trükköket, élvezzi a változatos környezetet és az új embereket.

Ami nem megengedhető:

1. felugrálni az emberekre;
2. utasítás és ok nélkül ugatni;
3. gazdát védelmezni;
4. tárgyakat őrizni;
5. a gazda engedélye nélkül felenni a földről, padlóról bármit is;
6. agresszív módon viselkedni
7. a gazda utasítását figyelmen kívül hagyni;
8. a gazda hívására nem reagálni.
9. Kizárja magát a munkából az a kutya, aki harapni próbál vagy agresszív, illetve a kutyájával durván bánó, vagy nem együttműködő gazda” (Sátori, 2006. 218.old).

Kutyás foglalkozások, terápiák során a kutyák alkalmassá válnak a megelőző, alapozó fejlesztésre, a kompetencia élmény megélésére, illetve a tanulási motiváció növelésére valamint különböző képességterületek fejlesztésére, mint a szociális és kommunikációs képességek (Marcali-Kiss és Molnár, 2015).

c. Macska:

A macskák elég speciális társállatnak minősülnek napjainkban. A kutyákkal ellentétben nem élnek falkákban, így családba illeszkedésük is máshogy alakult. Társállatként általában gyermek vagy családtag helyettesítőként szolgálnak, mivel az ember és a macska kapcsolata a gondozásra épül. Kommunikációjában mind a testbeszéde (pl. farkának állása), mind pedig a hangadása fontos szerepet játszik. Kötődése hasonló a kutyáéhoz, de korábban alakul ki.

Ahogy a kutyák, úgy a macskák esetében sem a fajta a fontos hanem, hogy helyesen nevelt, szocializált-e az állat (Sátori, 2006).

„A macska akkor a legalkalmasabb terápiás állatnak, ha:

1. kíváncsi és érdeklődő;
2. nem túl élénk és nem túl félős;
3. nem túlságosan távolságtartó, szereti, ha dédelgetik;
4. jól viseli az utaztatást.

Ezek az állatok kifejezetten alkalmasak lehetnek hallás- és látássérült emberek mellé” (Sátori, 2006. 2019.old).

d. Ló:

A lovakat a kutyákkal ellentétben már az ókori görögök is használták rehabilitálásra. Annak ellenére is, hogy csak a 19. századtól vált ismertté a lovaglás gyógyító hatása. Ebben a terápiás esetben a kutyával ellentétben nem a domesztikáció által végbement változásokra helyeződik az állat terápiába való bevonhatósága, hanem a ló és a lovaglás tudatos, és tervezett alkalmazására. A terápiás lovaglás 3 különböző területre osztható: hippoterápia, gyógypedagógiai lovagoltatás és a parasport (Dósa és Düll, 2005). „A hippoterápia orvos, gyógytornász, neurológus szakorvos által végzett kezelési módszer, melynek célja a beteg egészségi állapotának javítása, vagy a káros folyamat lassítása, esetleg szinten tartása. A terápiás célú gyakorlatokon a páciens aktívan és passzívan is részt vehet, vezetett lovon, lépésben és hevederrel. A gyógypedagógiai

lovagoltatás gyógypedagógusok és pszichológusok által irányított tevékenység, melynek segítségével komplex gyógypedagógiai- és pszichológiai hatást kívánnak elérni egyéni vagy csoportos foglalkozás során. A célszemélyek által végzett aktivitások: lovaglás, lovastorna (voltizsálás), lógondozás, vezetett vagy futószáras, illetve önálló lovaglás mindhárom jármódban (lépés, ügetés, vágta). A harmadik a parasport, mely lovaglást és fogathajtást jelent testileg és/vagy értelmileg akadályozott gyermekek vagy felnőttek kondíciójának javítása érdekében” (Dósa és Dúll, 2005. 4. old.). Az elért hatásokban megkülönböztethetünk fizikai, pszichés és szociális hatásokat. A fizikai hatások közé tehető, hogy a ló háromdimenziós mozgásának köszönhetően fejlődik a motoros központ. Pszichés hatások közé tehető az önbizalom növekedése az által, hogy sikerélményt nyújt egy 600 kilogrammot is elérő állat sikeres irányítása, vezetése. Lovak ritmikus járásának köszönhetően lazító hatás éri a foglalkozáson résztvevő személyt. A lóval való páros munka miatt fejlődik az egyén öntudatossága, érzelmeinek megismerése, felismerése. A foglalkozások során erősödik a kommunikációs készség, és hozzájárul a személyes tér megfelelő szabályozásának fejlődéséhez is. Szociális hatások is megfigyelhetők azáltal, hogy a lovak szociális faciátorként is részt vehetnek a foglalkozásokban, terápiákban az által, hogy minden őket ért eseményre, behatásra azonnal válaszreakciót adnak (Dósa és Dúll, 2005).

5) Az állatok hatása az emberre:

Kutatások bizonyítják azokat a hatásokat, amiket az állatok gyakorolnak az emberre. Ezek a hatások 3 csoportba oszthatók: fiziológiai, emocionális és szociális. Ezen felül az állatok hatással vannak az egyén motivációjára, valamint kognitív képességeire. Éppen ezért az orvostudomány, a szociális gondozás-ápolás, a tanítás és a pszichoterápia területein az állatasszisztált terápiák egyre nagyobb figyelmet kapnak, mint a betegek kezelésének lehetőségei (Rudolf és Molnár, 2011).

Fiziológia szempontból az állatok közelsége normalizálja a légzésszámot, szívverést illetve csökkenti a stresszmutatókat, vagyis a kortizolszintet, vérnyomást és pulzusszámot a szervezetben. Ebben az esetben az állatok passzív hatása kerül előtérbe, hiszen simogatásuk, jelenlétük idézi elő ezeket a jelenségeket.

Karen Allen kísérletében azt vizsgálta, hogy ha stressznek teszi ki alanyait úgy, hogy háziállatuk, vagy egy jó barátjuk, vagy a párjuk ott van velük, akkor hogyan alakul a stressz-szintjük a különböző szituációkban. A kísérlet eredménye az lett, hogy az alanyok

állatok jelenlétében sokkal kevesebb testi elváltozást észleltek, mint mikor párjuk vagy barátjuk volt bent. Ebből az a következtetés vonható le, hogy négylábú barátaink távol tartják tőlünk a stresszt és a problémamegoldást megkönnyítik jelenlétükkel. Az állat már pusztán jelenlétével megváltoztatja a helyiségben jelen levő hangulatot, személyesebb irányba tereli a beszélgetést (Klimke, 2003).

Emocionális hatások szempontjából megállapítható, hogy a résztvevő állatok tanítás és odafigyelés nélkül is képesek biztosítani a foglalkozásokon a pszichés jóléthez elengedhetetlenül fontos feltételeket, amik az elfogadást, és a követelések nélküli szeretetet. Egy állat nem köti feltétlen szeretetét egy jól megoldott matematika feladathoz, vagy a jó jegyekhez. Illetve képes felismerni az emberi érzelmeket és ehhez igazítani a viselkedését. Ezzel képesek vigasztalást nyújtani s könnyebbé teszik a megnyílást azok számára, akiknek ez nehézséget okoz.

Vörös Zsuzsanna 2017-ben egy törökbálinti óvodában végzett foglalkozása után észrevette a gyermekeken, hogy a visszahúzódó, csöndes, szorongó gyermekek megnyíltak. Új élményekről számoltak be az óvónőjüknek. Szorongásuk jelentősen csökkent. A foglalkozások során a teljesítményszorongás a gyermekek körében nem jelentkezett. A foglalkozásokra oldott, laza, vidám hangulat volt jellemző (Vörös, 2017).

Pelyva Imre és munkatársai hazai és külföldi kutatások összegyűjtésével és ismertetésével kívánták bemutatni a lóval asszisztált foglalkozások hatásait. Ezek alapján megállapították, hogy a foglalkozások egyaránt hatással vannak a testre és a lélekre. Fejlesztően hatnak a testi és értelmi sérülésekre, ezen túl pozitívan hatnak a személyek pszichés fejlődésére és társadalmi beilleszkedésére (Pelyva és mtsai., 2019).

Az állatok jelenlétükkel olyan társaságot nyújtanak, mely csökkenteni tudja a magányérzetet, elősegítik, hogy az emberek nyitottabbá váljanak, növelik a biztonságérzetet ezáltal szociálisan is hatást gyakorolnak az egyénekre. Lehetőséget biztosítanak kapcsolat kiépítésére, kapcsolattartásásra közös téma biztosításával. Ezen túl az emberek könnyebben és gyorsabban teremtenek kapcsolatot egy állattal, mint egy másik embertárral, mivel kockázatmentesebb ez a kapcsolat (Babos, 2013).

„Gyerekeknél nagyon fontos, hogy az állatokkal való kapcsolat sokkal könnyebben átlátható szociális szabályok alapján történik, így könnyebb felismerni a helyzetet, a jelzéseket és erre reagálni. A hiperaktív gyerekek rosszabb szociális beilleszkedése hátterében álló gyengébb szociális helyzetfelismerő képesség így nem okoz hátrányt a kapcsolatteremtésben, és lehetőség nyílik a kommunikációs stratégiák pozitív megerősítésére. Az állatokkal való kapcsolat folyamán a gyerek kommunikációs

jelzéseire azonnal könnyen értelmezhető válasz jön, így könnyebb rájönni a cselekedetek és következményeik összefüggésére” (Babos, 2013 62-63. old.).

Ami jól mutatja ennek terápiás lehetőségnek a felvirágzását, hogy a mai világban állataink már a mindennapi életünket is szebbé teszik. „Hozzájárulnak ahhoz, hogy szervezetünk egészséges maradjon, azonkívül lelkileg is új feladatok elé állítanak minket. Jobban tűrjük a stresszt, könnyebben úrrá leszünk a válságokon, hatékonyabban közelítünk a problémához. Jobb kedvre derülünk, és kevésbé vagyunk agresszívak, több emberrel ismerkedünk meg, „kibeszéljük” magunkból a gondokat, amelyek nyomasztják a lelkünket. Így ritkábban betegszünk meg és kevesebb gyógyszert szedünk. Állataink hozzásegítenek bennünket ahhoz, hogy más élőlényekkel szemben is érzékenyebbé váljunk, legyenek azok négy- vagy csupán kétlábúak” (Klimke, 2003 17-18.old.).

Vagyis javítják a hangulatunkat és csökkentik a stresszt. Segítenek a depresszió, a magány leküzdésében és a vérnyomás csökkentésében. Tőlük mindig feltétlen elfogadást és szeretetet kapunk mindegy nekik milyen jegyet kaptunk aznap az iskolában. Segíthetnek minket a felelősségteljességre nevelésben, a bizalom és a szociális kapcsolataink fejlesztésében, valamint a kötődés képességének kialakulásában.

Az állatos terápiák a fogyatékkal élő személyek esetében is jelentős segítséget jelenthetnek a különböző feladatok megoldásában. Ugyanis a nekik szánt terápiás gyakorlatok sokkal könnyebben, nyugodtabban megvalósíthatók, abban az esetben, ha egy terápiás állat- kutya, ló, alpaka, nyúl- jelen van a feladatok elvégzése közben (Babos, 2013).

Topál József, Verbó Szemőke és Uzonyi Erzsébet vizsgálatában halmazottan sérült tanulók viselkedését, azon belül is figyelmi orientációjukat és pozitív érzelmi megnyilvánulásait vizsgálták egy terápiás kutya és egy hatalmas plüss kutya jelenlétében. A vizsgálat során a terápiás kutya ugyanúgy, mint a plüss kutya az órák, foglalkozások passzív résztvevője volt. A vizsgálat eredménye az lett, hogy a terápiás kutya jelenléte erős spontán figyelemvonzóbb hatással bírt a foglalkozásokon, mint a gyógypedagógus vagy a plüsskutya jelenléte. Ez jól alátámasztja azt a feltételezést, hogy egy élő kutya, mint motivációs forrás jobban stimulálja a sérült gyerekek korlátozott és nehezen mozgósítható figyelmét. A pozitív érzelmkifejezés, vagyis mosoly tekintetében a kutatók ugyanezt tapasztalták. A gyerekekből sokkal több pozitív megnyilvánulást váltott ki az élő kutya jelenléte, mint a plüss vagy a gyógypedagógus. Még annak ellenére is, hogy a foglalkozások első szakaszában a plüss kutya váratlansága miatt kétszer annyi gyereket mosolygott meg, mint a gyógypedagógus és a terápiás kutya.

Ez a vizsgálat, ahogy sok másik vizsgálat is a témában jól mutatja, hogy az állatok milyen jó hatással vannak a gyermekekre attól függetlenül, hogy tipikusan fejlődő vagy atipikusan fejlődő személyről, gyermekről beszélünk (Topál és mtsai., 2017).

6) Sérült gyermekek, tanulók

Neveléstudományi nézőpont:

Nehezen tanuló gyermek:

A gyógypedagógiai szempontjából a nehezen tanuló gyermekeket a 20. századtól 3 csoportba sorolja: a tanulási elmaradás/gyengeség, a tanulási zavar, és tanulási akadályozottság.

a) A tanulási elmaradás/gyengeség tünetei:

„A kultúrtechnikák nehezített megtanulása, egyes tantárgyakban az iskolai tanulás gyengesége, eredménytelensége, társulhat hozzá a gyermek problémát okozó viselkedése. A tünetek az iskoláskor előtt kevéssé mutatkoznak, de előjelző tünetek megfigyelhetők óvodáskorban is. Az átlagosnál valamivel alacsonyabb intelligenciaszint mellett fordul elő általában. A gyenge teljesítményű tanulóknak azt a csoportját alkotják, akik külön segítség nélkül egyre jobban lemaradnak a kortárs tanulócsoport átlagától. A tanköteles népesség 10%-át érinti” (Mesterházi és Szekeres, 2021 66.old).

b) A tanulási zavar tünetei:

„A tanulás egyes részterületein jelenik meg, különösen az olvasás, írás vagy matematika tantárgyakban, illetve a beszédtanulás területén. Ezekben a tárgyakban feltűnő a gyermek tanulási eredménytelensége, egyéb tanulási területeken jobb eredmények is elérhetők. Megjelenhetnek a sikertelen tantárggyal kapcsolatos tanulási motivációs problémák és viselkedési problémák. Az előjelző tünetek már az óvodáskorban egyértelműen megmutatkoznak. (A szakmai vélemények az intelligenciaövezetbe tartozás tekintetében eltérnek egymástól. Egyes állapotok szerint bármely intelligenciaszint mellett előfordulhatnak tanulási zavarok. Más vélemények szerint csak minimum 90-es vagy ennél magasabb IQ esetén lehetséges tanulási zavarról beszélni.) A tanköteles népesség 3-4%-át érinti” (Mesterházi és Szekeres, 2021 67.old).

A tanulási zavarok között megkülönböztetünk írott nyelvi zavarokat (diszlexia BNO F 81.0, diszortográfia BNO F 81.1) és számolási zavarokat (diszkalkulia BNO F 81.2).

„Az írott nyelvi zavarok egy része átmeneti, olvasási, helyesírási, szövegértési nehézségként jelenik meg, a közoktatási státusza szerint a beilleszkedési, tanulási,

magatartási nehézségek (BTMN) kategóriába tartozik. Más részük azonban tartós tanulási hátránnyá alakul és befolyással lesz az egyén pszichés fejlődésére, életminőségére és társadalmi integrációjára. Ez utóbbi az írott nyelvi zavart mutató csoport, amelynek olvasási, helyesírási teljesítményei csak úgy, mint a már említett nyelvi készségei a tipikusan olvasókéhoz képest jelentős elmaradást mutatnak. Ez az elmaradás a prevenció és a tudományos bizonyítékokon alapuló fejlesztés hatására csökkenhet, de- mivel neurológiai eredetű- nem szüntethető meg” (Mesterházi és Szekeres, 2021 82.old).

„A számolási zavarok, diszkalkulia meghatározása az évek folyamán több nézőpont s szakember által megtörtént. Farkasné Gönczi Rita szerint a diszkalkulia az általános intelligenciaszintet nem érintő, a matematikai teljesítményben bekövetkező zavar, melynek oka a neurológiai struktúrát, ill. funkciót érintő eltérés, örökletes és/vagy szerzett sérülés eredményeként. A diszkalkulia megjelenésének formáját, méretét, kiterjedtségét a környezet nagymértékben befolyásolja, de nem képez oksági tényezőt (pl. családi szokások, oktatási módszerek)”(Mesterházi és Szekeres, 2021; Farkasné, 2011 213.old).

c) A tanulási akadályozottság tünetei:

„A tanulás minden területén (szinte valamennyi tantárgyban) generalizáltan, átfogóan, és tartósan jelentkeznek. Különösen jellemző a kognitív funkciók, valamint a beszéd lassúbb fejlődése, diszpraxiás tünetek, a figyelem-összpontosítás, lassú feladatvégzés, gyakori hibázás és a viselkedési problémákban megmutatkozó szociális tanulás nehézségei. Ezek az eltérések a tanulási képesség fejlődésének különböző mértékű elmaradását, zavarát, illetve a tanulás akadályozottságát okozzák, összefüggésben a környezeti hatásokkal. A tanköteles népesség 4-6%-át érinti” (Mesterházi és Szekeres, 2021 68.old.).

Jogtudományi nézőpont:

Beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzdő gyermek tanuló:

„Az a különleges bánásmódot igénylő gyermek, tanuló, aki a szakértői bizottság szakértői véleménye alapján az életkorához viszonyítottan jelentősen alul teljesít, társas kapcsolati problémákkal, tanulási, magatartásszabályozási hiányosságokkal küzd, közösségbe való beilleszkedése, továbbá személyiségfejlődése nehezített vagy sajátos tendenciákat mutat, de nem minősül sajátos nevelési igényűnek” (2011. évi CXCV. törvény a nemzeti köznevelésről, 4. § 3. bekezdés).

Sajátos nevelési igényű gyermek, tanuló:

„Sajátos nevelési igényű az a gyermek: aki testi, érzékszervi, értelmi, beszéd fogyatékos, autista, több fogyatékoság együttes előfordulása esetén halmozottan fogyatékos, a megismerő funkciók vagy a viselkedés fejlődésének organikus okra visszavezethető tartós és súlyos rendellenességével küzd, illetve a megismerő funkciók vagy a viselkedés fejlődésének organikus okra vissza nem vezethető tartós és súlyos rendellenességével küzd” (1993. évi LXXIX. törvény a közoktatásról. 121.§ /29).

Ez a meghatározás a következőképpen módosult: „sajátos nevelési igényű gyermek, tanuló: az a különleges bánásmódot igénylő gyermek, tanuló, aki a szakértői bizottság szakértői véleménye alapján mozgásszervi, érzékszervi (látási, hallási), értelmi vagy beszéd fogyatékos, több fogyatékoság együttes előfordulása esetén halmozottan fogyatékos, autizmus spektrum zavarral vagy egyéb pszichés fejlődési zavarral (súlyos tanulási, figyelem- vagy magatartásszabályozási zavarral) küzd” (2011. évi CXCV. törvény a nemzeti köznevelésről, 4. § 25. bekezdés).

Pszichológiai nézőpont:

Intellektuális Képességzavar:

„Azokra a személyekre alkalmazható, akik az intellektuális-kognitív működések, valamint a kortárs csoportokhoz viszonyított adaptív magatartás” (Lányiné, 2017, 15.old.) „jelentős nehezítettségével jellemezhetőek. Az eddigi gyakorlathoz hasonlóan négy csoportba sorolhatók az érintett személyek: enyhe, mérsékelt, súlyos és igen súlyos intellektuális képességzavar” (Mesterházi és Szekeres, 2021 107.oldal).

Enyhe értelmifogyatékos személyek:

„Olyan gyermekek, fiatalok és felnőttek, akiknél az intellektuális alulteljesítés a neuro-endokrin rendszer öröklött vagy korai életkorban szerzett enyhe sérülését és/vagy funkciózavarán alapszik Az eddig ismert neuro- és pszichodiagnosztikai eljárásokkal nem mindig különíthetők el pontosan a gyenge tehetségű ép, illetve a mentálisan retardált személyek” (Mesterházi és Szekeres, 2021 112.oldal).

Autizmus:

„Az autizmus spektrumzavar az idegrendszer fejlődési zavara, mely a szociális és kommunikációs funkciókban és a rugalmas gondolkodásban és viselkedésben okoz az átlagostól minőségileg eltérő fejlődést” (Simkovics, 2013 4. old.).

7) Motiváció a tanítási-tanulási folyamatban

A motiváció a tanítás- tanulás folyamatában egyfajta ernyőfogalomnak minősíthető, hiszen a külsőhatásokat és a belső pszichés komponenseket foglalja magába. Ha ezt vesszük az állat, mint külső tanulást megindító tényezőnek számít egy állatasszisztált foglalkozás során. Kiegészíti, megerősíti a pedagógus figyelemfelkeltésre irányuló tevékenységeit. Ha ezt nézzük, akkor az állat, mint motivátor van jelen az órán.

Ha a motiváció elméleteket megfigyeljük az állatasszisztált foglalkozások során azt extrinzik és intrinzik motiváció figyelhető meg. Itt az állat az extrinzik motiváció csoportjába sorolható tehát valamilyen külső cél vagy jutalom elnyerésére irányul. Például valamilyen tevékenység kérése az állattól és jutalomfalat adása vagy az állat megsimogatása, megölelése. Ebben az esetben a legkisebb autonómiaérzést biztosító motivációs forrásba kerül az állat, hiszen a gyermek csak a jutalom megszerzéséért cselekszik, nem azért, mert belső motivációja lenne rá.

A tanulásban akadályozott személyek esetében alacsonyabb motivációs szintről beszélhetünk, mint tipikusan fejlődő társaik tekintetében ez által jobban motiválhatók extrinzik motivációval, mint intrinzik motivációval. Ezt a már korábban bemutatott állatasszisztált foglalkozások tapasztalatai is jól alátámasztják (Mesterházi és Szekeres, 2021).

8) Intézményes nevelés keretein belüli állatasszisztált nevelés megjelenése a modern mesében

Habár tényleges megjelenése nincs az állatasszisztált nevelésnek a mesében mégis felfedezhetők olyan elemek, mint amiket manapság az állatasszisztált munkához társíthatunk.

Ilyen lehet például a pedagógiai kultúraváltás megítélése. Mind a két esetben beszélhetünk arról, hogy a pedagógusok körében esély van az aktív és passzív ellenállásra. Hiszen úgy, ahogy az „Így neveld a sárkányodat” című animációs filmben a Hibbant-sziget életébe próbálnak bevonódni a sárkányok úgy próbálnak becsatlakozni a

mai oktatásunkba az állatasszisztált pedagógia, vagy terápia szakemberei. Maga az ellenállás mind a két esetben abból fakadhat, hogy az új struktúra, új módszerek elsajátítása, alkalmazása nehézségekbe ütközhet az oktatás működésével, vagy csak simán nem egyezik a pedagógus szemléletmódja az új innovációval.

A hibbant-szigeteki sárkányok akár csak a kutyák, macskák, lovak a mi világunkban különböző szerepet töltenek be a társadalomban. A haszonállatoktól egészen a segítő állatokig. A számunkra leglényegesebb szerep a segítő állatoként való besorolás (Karlowsits-Juhász, 2018).

„A sárkányok segítő állatként való alkalmazását tárgyalva mindenk előtt azt kell tudatosítanunk diákjainkban, hogy azok a sárkányok, akikkel házikedvencként megosztjuk otthonunkat, lényegében már nagy szolgálatot tesznek lelki egyensúlyunk fenntartásában (oldják a feszültséget, csökkentik a szorongást, javítják a közérzetet)” (Karlowsits-Juhász, 2018; 333-334. old.). Ezek mind olyan tulajdonságok, amelyek egy állatasszisztált foglalkozáson résztvevő állat szempontjából elengedhetetlenek. Így alkalmazhatók lennének a kisgyermekek, idősek, érzelmi problémáktól szenvedők, illetve fogyatékkal élők segítésére. Utóbbiból pedig a szigeten sokkal találkozhatunk, hiszen még a sárkányölés időszakában rengeteg jó harcos vesztette el ádáz csatában valamelyik végtagját. A sárkányok ilyen módú használata akárcsak az állatasszisztált foglalkozások segíthetnek az empátia fejlesztésében, a problémamegoldásban, kötődés kialakulásában, motiválásban.

A sárkányok bevezetése Hibbant-sziget iskolájába rengeteg olyan tantárgy létrejöttét eredményezheti, amelyek a mi világunk iskolájában megtartott kutyás terápián megjelenő témakörökké válhatnak. A sárkánygondozás és sárkányegészségtan megfeleltethető egy állatasszisztált pedagógia során létrejövő felelős állattartás órának (Karlowsits-Juhász, 2018).

4. Saját kutatás

1) Kutatás bemutatása

A kutatásom során egy online kérdőív keretén belül kérdeztem meg állatasszisztált terápiával foglalkozó. Illetve gyógypedagógiai témákkal foglalkozó Facebook csoportok tagjait. Ezen túl állatasszisztált terápiával foglalkozó személyek magán oldalait kerestem meg és kértem meg őket a kitöltésre. Valamint felkértem a gyakorlatihelyemül szolgáló Szentlőrinci Egységes Gyógypedagógiai Módszertani Intézet azon osztályfőnökeit, akiknél állatasszisztált foglalkozás, terápia zajlott, hogy töltsék ki a kérdőívemet.

A kérdőív segítségével azt terveztem vizsgálni, hogy mennyire elterjedt a sérült tanulók körében az állatasszisztált foglalkozás. Mely állatfajok jelennek meg az állatasszisztált foglalkozásokon. Változott-e az állatasszisztált foglalkozások, terápia megjelenése, kialakulása óta valamit az állatfajok elosztása (még mindig egyeduralkodóknak számítanak-e a kutyák, illetve a lovak). Ezen túl, hogy milyen hatást gyakorol az állatok részvétele megjelenése a gyermekekre a foglalkozások, terápia folyamán. Illetve, hogy miből eredhetnek a negatív vélemények az állatasszisztált foglalkozásokkal, terápiákkal kapcsolatban. A kérdőívben feltett kérdéseket 4 csoport köré építettem fel

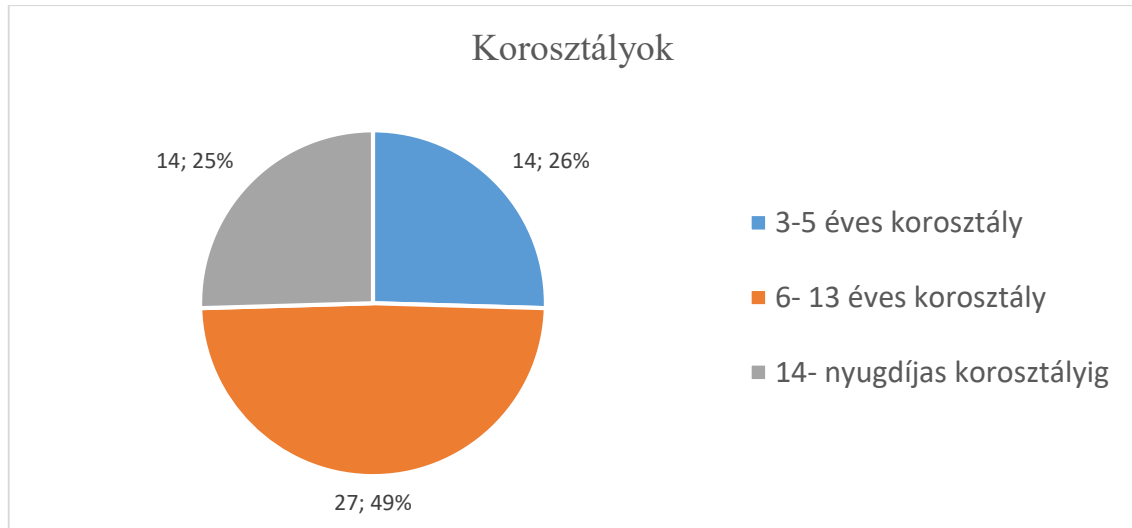
1. Foglalkozással kapcsolatos általános információk: Ebben a csoportban a megvalósulási helyre, a megvalósulási időre és a rendszerességre, a csoportok kialakulására, és a résztvevő állatokra helyeződött a hangsúly. A kérdések azért így épültek fel, mert kíváncsi voltam van-e egy olyan általános séma, amelyben ezek a foglalkozások, terápia megjelennek az általános iskolás sérült tanulók életében.
2. Gyermekek életkora: A gyermekek életkora azért került előtérbe a kérdések feltétele során, mert így kiszűrhetővé vált, hogy van-e olyan korosztály, osztályfok, ahol ezek a foglalkozások egyáltalán nem, vagy csak kis részben kerülnek megtartásra.
3. Állatok által gyakorolt hatások: Az állatok által gyakorolt hatásokhoz tartozó kérdések egy folyamat megjelenítésére szolgáltak. Ugyanis kíváncsi voltam a gyermekek első reakciójára mikor az állatok megjelentek a foglalkozáson. Arra, hogy ez a reakció hogyan változott foglalkozásról foglalkozásra. Illetve, hogy mely területeken/ területen jelentkezett fejlődés a foglalkozások során.

4. Esetleges negatív vélemények: Az esetleges negatív véleménnyel foglalkozó kérdések segítségével arra kerestem a választ, hogy a szakemberek mennyire találkoznak negatív megjegyzéssel. Kiknek a részéről érkeztek ezek a negatív vélemények. Illetve ezek a negatív vélemények mikre vonatkoztak, hogyan kezelték őket.

2) Eredmények ismertetése

A kutatás során egy 34 fős kitöltő bázissal dolgoztam ez alapján az eredmények nem minősülnek átfogó jellegűnek. Még annak ellenére sem, hogy a legtöbb esetben a válaszlehetőségek tartalma több csoportba is besorolhatók voltak. Ebből adódóan csak általános következtetések vonhatók le belőlük.

I. Milyen korosztályban folytatott állatasszisztált foglalkozást?

1. ábra Korosztályok eloszlása a foglalkozások, terápiák során

A kitöltők nagy százaléka a téma zártsága miatt az általános iskolás korosztályt (49%), vagyis a 6-13 éves korosztályt jelölték meg a leggyakrabban. Ezen belül is a foglalkozások nagy része hét éves kortól vagy második osztálytól indul. A hatéves vagy első korosztály csak kis számban jelenik meg a kitöltők között.

Az első korosztály alacsony megjelenése a válaszok között azért meglepő, mivel egy állatasszisztált foglalkozás során ebben a korosztályban jelentősen lehetne csökkenteni az iskolakezdéssel, feladat megoldással járó stresszt a gyermekekben. Könnyebbé válhatna a gyermekek számára az iskolai élethez való alkalmazkodás. A szabályok elfogadását, illetve a hozzájuk való alkalmazkodást könnyebben sajátíthatnák el. Valamint eredményesebben lehetne kialakítani egy elfogadó és jól működő osztályközösséget.

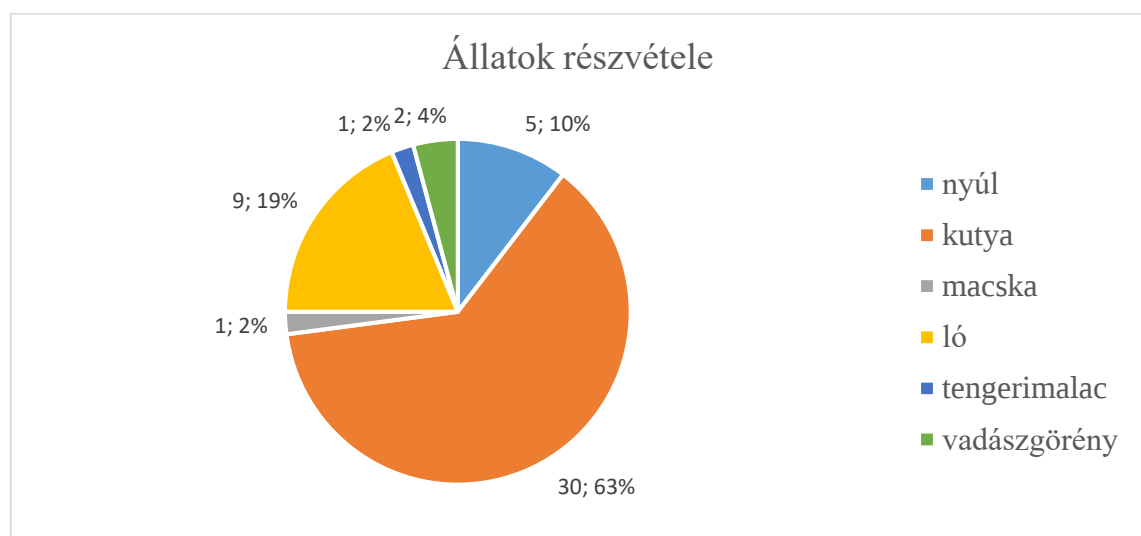
A foglalkozás fontosságát nagyon jól mutatja, hogy az iskolás korosztály mellett a fiatalabb, óvodás (25%) és az idősebb korosztály (26%) mind serdülő, és fiatalfelnőtt

korban, mint pedig nyugdíjaskorban is megjelenik a foglalkozásokon, terápiákon való részvétel az ábrán.

Az idősothonokban és nyugdíjasklubokban, a foglalkozások, terápiák során csökkenthető az időseknél kialakuló vagy már kialakult magányosság, szorongás, elszigeteltség érzése.

Megfigyelhető a válaszolt korosztályi tartományokban, hogy azok, akik óvodáskorúaknak tartanak foglalkozást általában nem nagyon foglalkoznak általános iskolásoknál idősebb korosztállyal.

II. Milyen állat vett részt a foglalkozáson?

2. ábra A foglalkozásokon megjelenő állatok.

A kitöltések alapján jól leszűrhető, hogy a foglalkozásokon legtöbbször megjelenő állat a kutya (63%). Utána következik a ló (19%), nyúl (10%), vadászgörény (4%), macska és a tengerimalac (2-2%).

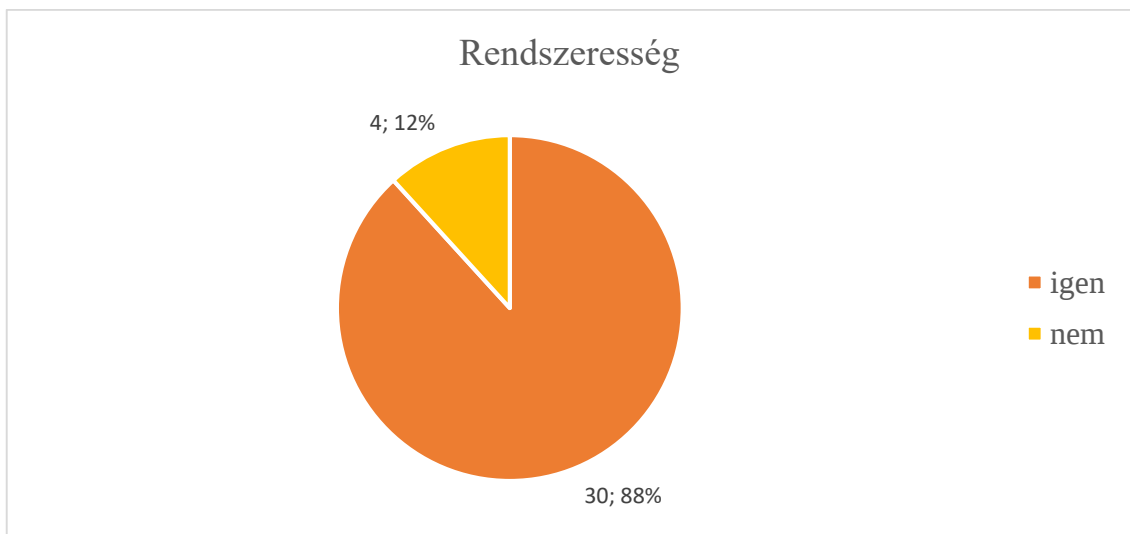
A kutyák magas arányának a megjelenése mögött az állhat, hogy az ember először a kutyát domesztikálta, házasította. Ezáltal, a legelterjedtebb társállattá vált a mai ember számára. Hiszen a házasítása során viselkedése és viselkedésszabályozása jelentős változásokon ment végbe. Viselkedésük sokkal flexibilisebbé, rugalmasabbá vált a farkashoz képest. Társas kapcsolataiban nem törekszik a dominanciára. Kommunikációs viselkedése is jelentősen fejlődött a házasítás során, hiszen fogékonnyá vált az ember jelzéseire s megtanult rá visszajelezni (Köböl és mtsai., 2013). Mindezen tulajdonságok segíthették abban, hogy uralja a legtöbbet használt segítő állat címet.

Lovak annak ellenére, hogy régebb óta vannak használatban, a fejlesztő, terápiás munkában kisebb számban jelennek meg a válaszok között ennek oka valószínűleg az a kötöttség amivel az állat képzése jár, valamint, hogy ezek a foglalkozások, terápiák nem olyan mobilisak, mint kisebb állattársaik esetében.

A nyulak kisszámú megjelenése arra enged következtetni, hogy a gyermekekhez fűződő erős kapcsolata ellenére, kevesebb lehetőséget ad a szakemberek kezébe. Hiszen ezen állatok javarészt passzív résztvevői lehetnek a foglalkozásnak. Leginkább jutalmazási szerepkört tölthetnek be, mivel kevesebb dologra taníthatók meg. Illetve a kutyával és a lovakkal ellentétben sokkal később vált társállattá, ezáltal kevesebb figyelem került a fejlesztő hatásaira.

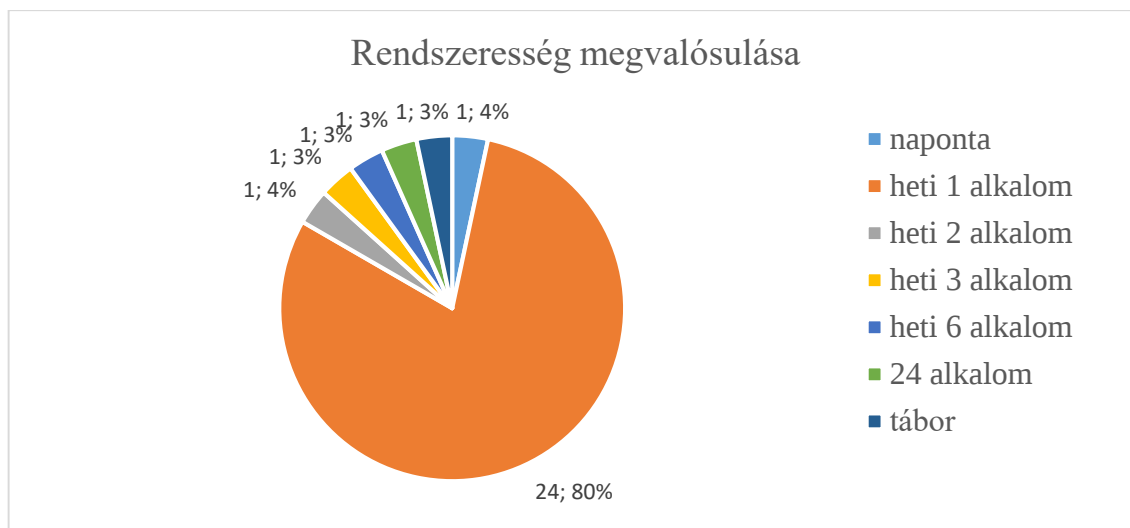
Megfigyelhető a válaszok között, hogy amikor a tengerimalac, macska és a vadászgörény említésre került, mindig volt mellettük még minimum egy másik fajú terápiás állat. Ennek az lehet az oka, hogy ezek kistestű állatok mind természetük, mind viselkedésük miatt sokkal kevésbé vonhatók be aktívan egy terápiás szituációba.

III. Rendszeres volt-e a foglalkozás?

3. ábra Foglalkozások rendszeressége.

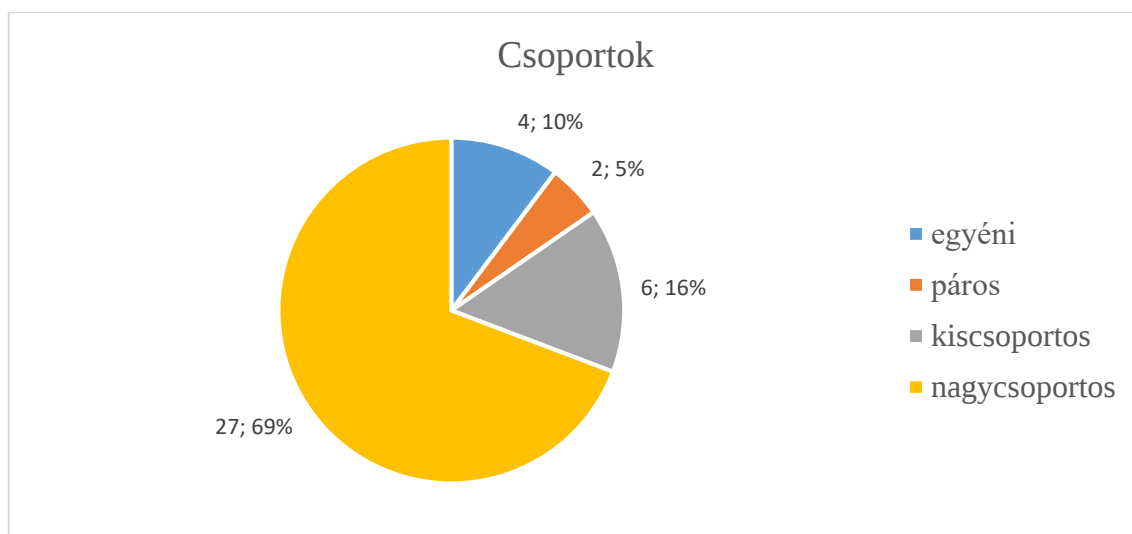
A foglalkozások a válaszok 88%-ban rendszeres foglalkozásként jelentek meg. Mivel így a szakemberek számára több lehetőség nyílik a gyermekek, tanulók, nyugdíjasok fejlesztésére. Valamint a fejlesztés sikeresebben mehet végbe.

4. ábra Rendszeresség megvalósulása alkalmakra lebontva

A rendszeres foglalkozások száma között nagy eltérés mutatkozik. Legtöbbször ezekre a foglalkozásokra heti 1 alkalommal került sor, változó időtartamban. Mivel a legtöbb foglalkozás iskolai körülmények között valósult meg így 45 perctől-60 percig terjedt és a nevelési tanévre korlátozódott. A heti egy alkalom kiemelkedő megemlézése valószínűleg az órarendek túlsúlyossága miatt alakulhatott ki. Az eltérő időtartam pedig a tanulók életkorához, illetve a fejlesztési célhoz való igazítás miatt mutathat változásokat. A heti egy alkalmakhoz társuló nevelési tanévek száma igen eltérő, a jelenleg is tartó fejlesztéstől, terápiától az egészen 3-7 tanévet felölelő folyamatos fejlesztésig, terápiáig kiterjedten megjelenik a válaszok között. A foglalkozások időtartamának változatosságát valószínűleg az egyesületek és az intézmények között megkötött egyezmények, szerződések eredményezik. Lovas foglalkozás esetén az időtartam általánosságban 20-60 perc közé tehető. Ennek oka az lehet, hogy mg egy kutyás foglalkozás során a gyermek nem feltétlen végez aktív fizikai munkát, addig ezt egy lovas foglalkozás megköveteli a foglalkozáson résztvevőktől. Ami valószínűleg jobban elfárasztja a résztvevőt. A válaszok 12%-át felölelő egyszeri foglalkozásokra valószínűleg iskolai bemutatók során kerülhetett sor.

IV. A foglalkozás milyen formában valósult meg?

5. ábra Terápiák, foglalkozások csoportos formája

A kitöltők válaszai alapján a nagycsoportos foglalkozás az esetek 69%-ra, a kiscsoportos foglalkozások az esetek 16%-ra, az egyéni foglalkozások az esetek 10%-ra, míg a páros foglalkozás az esetek 5%-ra volt jellemző. A nagycsoportos foglalkozások létszámának nagyságában jelentős eltérések figyelhetők meg. A válaszok között a 3-8 fős csoportoktól egészen a 6-25 fős csoportokig rengeteg variáció megtapasztalható. A csoportok létszámának változását valószínűleg a gyermekek fejlettségi szintje, életkora, osztálylétszáma, a kitűzött fejlesztési cél, illetve a szülői beleegyezés is nagymértékben befolyásolhatja, hiszen ezek a foglalkozások javarészt iskolai körülmények között valósulnak meg. A fejlesztőközpontban történő foglalkozások között a kiscsoportos és a nagycsoportos foglalkozások egyaránt megjelennek a válaszok között, habár itt is jellemzőbb a nagycsoportos foglalkozás.

Az egyéni, illetve páros foglalkozások javarészt lovas terápiás foglalkozások keretein belül valósulnak meg. De van percedens egyéni foglalkozásra is, mely kutyás terápiaként történik és egy Egységes Gyógypedagógiai Módszertani Intézmény keretein belül kerül rá sor heti egy alkalommal.

V. Hogyan reagáltak a gyermekek az állat/ állatok jelenlétére?

A kitöltők válaszából kiderül, hogy az ilyen foglalkozáson résztvevő gyermekek az első találkozás alkalmával pozitívan, nyitottan, kíváncsian, nagy örömmel és bizalommal, lelkesedéssel, izgalommal, és elfogadással reagáltak az érkező állatokra, fajtól függetlenül. Megfigyelhető az is, hogy csak a válaszok kis százalékában jelenik meg a

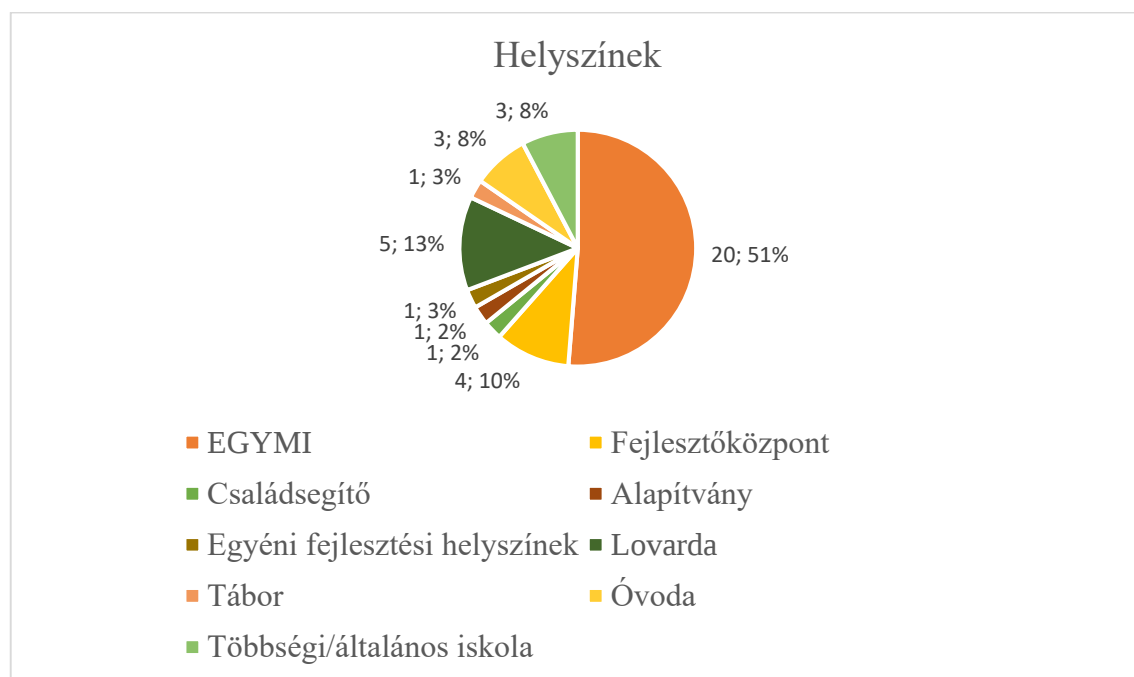
kezdetleges félelem, bizalmatlanság, amit a foglalkozások végére a gyermekek mindegyike levetkőzött.

Jellemző volt az egyik csoportra, hogy felfokozott örömmel reagáltak az állat, kutya jelenlétére. Ami azt jelenti, hogy folyamatosan mosolyogtak, nevetgéltek. Az a tanuló, aki félt a kutyától a foglalkozások végére bátran simogatta a kutyát.

Egy másik csoport tagjai nyitottan viszonyultak az állathoz, kutyához. Ebben az esetben is a bátortalanabb félősebb gyermek szintén a foglalkozás végére kellő bátorságot szerzett a kutyussal való közös játékhoz.

Egy hét éven keresztül tartó foglalkozás esetében a gyermekek és a terápiás kutya első találkozására jellemző volt, hogy a csoport nagy része azonnal barátságot kötött a terápiás kutyával. Mostanra pedig már teljesen természetessé vált számukra a kutya jelenléte a foglalkozásokon. Illetve ez a fajta hozzáállás a gyermekek részéről lehetőséget biztosított a szakember számára, hogy egyszerre több állat is részt vehessen a kutya mellett a foglalkozásokon, terápiákon.

VI. Milyen intézményben zajlott a foglalkozás?

6. ábra Terápiák, foglalkozások megvalósulási helyszínei

A válaszok alapján ezek a foglalkozások Egységes Gyógypedagógiai Módszertani Intézményekben 51%-ban, magán lovardákban és lovasegyesületekben 13%-ban, fejlesztőközpontokban 10%-ban, többségi/általános iskolában 8%-ban, családsegítőben, alapítványokban, táborokban és egyéb fejlesztési helyszíneken 3-2%-ban fordulnak elő.

Az Egységes Gyógypedagógiai Módszertani Intézmények magas aránya azért alakulhatott ki, mert valószínűleg a többségi iskolában integráltan oktatott, nevelt sérült gyermekek vagy csak kis számban, vagy egyáltalán nem kerülnek állatasszisztált foglalkozásba, terápiába. Ezt az eredményt azonban jelentősen torzíthatja, a válaszok kis száma, illetve az a tény, hogy a többségi iskolát megjelölő válaszadóknál nem derül ki, hogy valóban sérült gyermek vett-e részt a foglalkozásokon, terápián.

A fejlesztőközpontok és családsegítő megjelenése a válaszok között azért meglepő, mert ha a különböző cikkeket, szakirodalmakat vesszük figyelembe nem találkozunk olyanokkal, amik ezekhez az intézményekhez kapcsolnák az állatasszisztált foglalkozásokat.

A lovardák kis számú megjelenése a diagrammon abból következhet, hogy kevés olyan szakemberhez jutott el a kérdőívem akik lóval asszisztált foglalkozást, terápiát tartanak, annak ellenére, hogy ez a típus igen elterjedt, s kedvelt formája az ilyen fejlesztéseknek.

VII. Az állat aktív vagy passzív résztvevője volt a foglalkozásnak?

7. ábra Az állatok aktivitása a foglalkozáson

Az állatok a válaszok 97%-ban a foglalkozások, terápiák aktív résztvevőjeként jelentek meg.

Amely azt mutatja, hogy a szakemberek között sokkal elterjedtebb, hogy az állatokat aktív formán vonják bele a fejlesztésbe, terápiába. Ebben az esetben az állat aktívan vesz részt a feladatokban, és nem csak mint jutalmazási, valamint motiváló eszköz van jelen a foglalkozásokon, terápiákon. Ilyen foglalkozás során a szakembereknek lehetősége van arra, hogy az állatok segítségével osszák ki a feladatokat a gyerekeknek, vagy maguk az

állatok váljanak a feladat forrásává, így a gyerekek az állatok segítségével végezzék el az adott feladatokat.

Ha az állatok passzívan (3%) vesznek részt a fejlesztésben, terápiában a szakember az állatok jelenlétével hozott pozitív légkörre, nyugtató hatásra épít. Az állatok nem vesznek részt aktívan a folyamatokban. Ennek a válasznak a megjelenése azért meglepő, mivel a passzív lehetőségénél a különböző rágsálókat, nyulat, vadászgörényt, hörcsögöt vagy esetleg a halat vártam volna, mint terápiás állatot. Hiszen ezen állatok esetében, még ha intelligensebbek is kevésbé taníthatók be annyira, mint a kutyák. Ezen elvárás, elképzelés ellenére egy lóval asszisztált foglalkozáshoz kapcsolódó válaszban jelent meg egyedül ez a forma.

Jutalmazás mind a két terápiás esetben ugyanúgy valósulhat meg ezeken a foglalkozásokon: simogatás vagy trükk kérése, majd jutalomfalat adása által.

Ismeretátadás esetén mindkettő terápiás formában kiváló szemléltető eszközök lehetnek az állatok a tananyag elsajátítása szempontjából.

VIII. Milyen változást tapasztalt a gyermekeken a foglalkozások folyamán?

A gyermekek a foglalkozások folyamán nyugodtabbá, kiegyensúlyozottabbá, motiváltabbá, aktívabbá, figyelmesebbé, együttműködőbbé, magabiztosabbá, kitartóbbá váltak.

Az említett félénekebb tanuló a foglalkozások folyamán bevonódott a feladatokba és a foglalkozások végére bátran simogatta a kutyát. Míg társai oldottabbá, jobb kedvűvé váltak. A foglalkozás rendszerességének köszönhetően már izgatottabbak és pozitív érzelmekkel indítják az alkalmat.

Az állatok jelenlétében a gyermekek figyelme könnyebben fenttarthatóbbá vált. Szorongásuk oldódott azáltal, hogy sikerélményt értek el a feladatok elvégzése során. Az ok-okozati összefüggések meglátása, memóriájuk, mozgáskoordinációjuk foglalkozásról foglalkozásra fejlődött. A foglalkozások, terápiák során önbizalmuk növekedett, hiszen az állatok közelében könnyebben fejezték ki magukat, valamint az állatok nem nevettek ki őket, ha valamit helytelenül vagy rosszul mondtak, nem ítélték el őket egy hibásan megoldott feladat után. Kommunikációjuk javult, bátrabbá váltak, kevésbé voltak szégyenlősök, ha fel kellett szólalniuk több ember előtt vagy válaszolniuk kellett egy kérdésre ennek következtében interperszonális kapcsolataik is javultak. Az állatok kedvéért a gyerekek több feladat elvégzésébe vonódtak be és kitartóbban dolgoztak.

Néhány a kérdőívek alapján megosztott példa:

„Egy foglalkozás során, ahol lovak is jelen voltak, az egyik autista tanuló éppen rossz passzban volt. Dekoncentrált volt, nyüzsgött. Amikor azonban felült a ló hátára, mintha kicserélték volna, elcsendesedett, figyelt az állatra és a feladatra.”

„Beszédhibás gyermek első szavainak egyike a terápiás ló neve volt. Logopédiai foglalkozáson megfigyelhetővé vált, hogy ha logopédiai foglalkozás után lovagolni jön a fejlesztés gyorsabban épül be.”

„Egy nem beszélő közép súlyos értelmi fogyatékos 8 éves autista gyermek első szavai közt a terápiás kutya neve volt.”

„Egy szelektív mutista gyermek, ló hátán ülve elmondta az anyák napi verset a terápiás állatnak.”

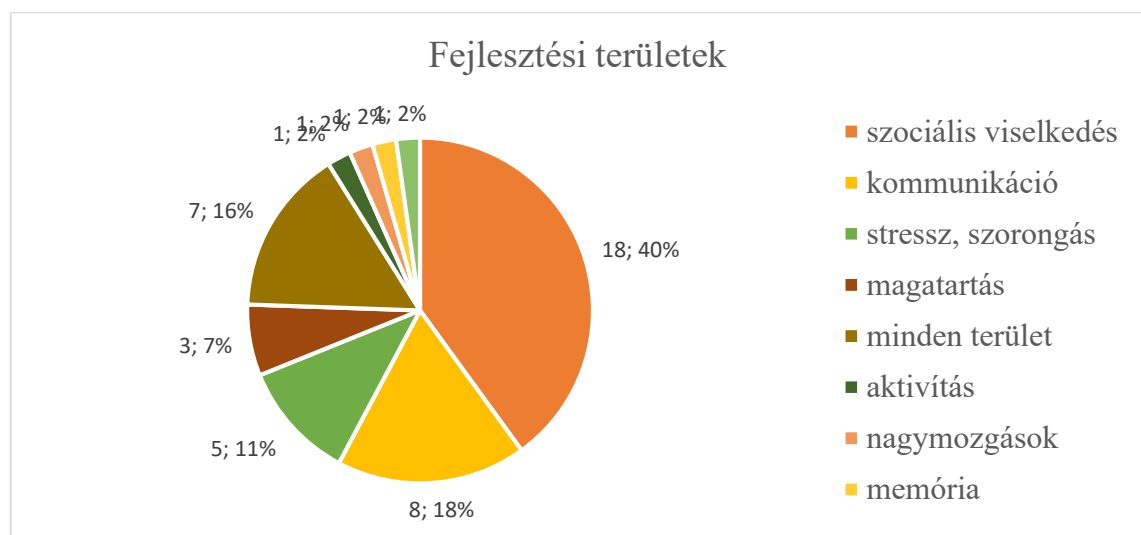
„Egy szorongással diagnosztizált gyermek pozitív közösség résztvevője lett, egy hetes tábor harmadik napjától fogva.”

„Egy gyermek csak azért mondta ki az „O” hangot, hogy eldobja a labdát a terápiás kutyának.”

„Egy autista gyermek maga kezdeményezett interakciót a terápiás kutyával.”

„Minden eset egy sikertörténet!”

IX. Melyik területen érte el a foglalkozások során a legnagyobb változást, fejlődést?

8. ábra Fejlesztési területek eloszlása fejlődés alapján

Ahogy a megosztott esetekből és a diagramból is jól látszik, hogy a foglalkozások során a szociális viselkedés (40%) egy kifejezetten jól fejleszthető terület az állatasszisztált foglalkozások, fejlesztések, terápiák alkalmával. Ez annak köszönhető, hogy ezen foglalkozások alatt a szociális képességek mind az 5 fő pszichikus összetevője (szociális

érdekérvényesítő képességek, érzelmiképességek, szociálisproblémamegoldó képességek, megküzdési stratégiák, és szociális kommunikáció) fejleszthető.

A válaszadók válaszai alapján a kommunikáció (18%) lehet a második legjobban fejleszthető terület, amely szorosan kapcsolódik az első helyen megjelölt szociális viselkedéséhez. Hiszen a gyermekek sokkal könnyebben szólalnak meg egy állat jelenlétében, aki nem ítélkezik felettük, nem neveti ki őket, ha esetleg valamit helytelenül vagy rosszul mondanak. Kommunikációjuk fejlődésének következtében a gyermekek magabiztosabbakká váltak önismeretük és önértékelésük fejlődött.

A kommunikáció mellett kiemelkedően megjelenik még a stressz, szorongás csökkentése (11%) és a magatartás javítása (7%). Az állatokkal folytatott interakciók során legyen az simogatás, beszélgetés vagy játék a gyermekek stressz, és szorongás szintje csökken, ezáltal könnyebben vonódnak be feladatokba, illetve több sikerélményt szereznek az elvégzett feladatokban. Magatartásuk eredményesebben javul azáltal, hogy az állatasszisztált foglalkozások során a szabályok betartása fokozott figyelmet kap az állatok védelme érdekében. A foglalkozások során a gyermekek tudatosan szólnak rá akár saját társaikra is, ha valaki nem megfelelően viselkedik.

Ezen válaszok ellenére nem lehet azt mondani, hogy ezek a területek kizárólag önmagukban fejlődnek egy foglalkozás során. Hiszen minden terület minden területtel összefüggésben van. Ha egy erősen szorongó gyermek stressz és szorongás szintje nem csökkenne az állatok jelenléte által kommunikációja visszafogottabb lenne, kevésbé lenne bevonható a feladatokba így kevesebb sikerélmény érné, ami tovább rombolná az önbizalmát.

Az aktivitás (2%) és a nagymozgások (2%) fejlődése jellemzően a lovas foglalkozások, terápiák esetében került előtérbe.

Érdekesnek tartom, hogy az orientációs képességek azon belül is a téri orientáció, vizuális orientáció, akusztikus orientáció és szeriális orientáció nem jelent meg annak ellenére, hogy a válaszadóknak biztosítva volt a lehetőség, hogy a megadott listát bővítsék.

X. Találkozott-e már negatív véleménnyel az állatasszisztált foglalkozások kapcsán?

A válaszolók 70% találkozott már, míg 30% még nem találkozott negatív véleménnyel az állatasszisztált foglalkozások, fejlesztések, terápiák kapcsán. Ezek a negatív

vélemények szülőktől vagy pedagógusoktól érkeztek, ritkább esetben mind a két említett fél részéről.

A legtöbbször a válaszadók szerint az állatasszisztált foglalkozásokról, terápiákról szóló negatív vélemények háttérében az áll, hogy az a személy, aki a negatív véleményt megfogalmazta vagy valamilyen negatív élményben részesült már korábban ilyen foglalkozás tekintetében, vagy tapasztalatlan a témában, esetleg csak simán nem szereti az állatokat.

Ez mellett megjelennek még másik nézőpontok is. Mint például az, hogy negatív vélemények háttérében az állhat, hogy a témával foglalkozó cikkek, könyvek, képzések felszínese annak ellenére, hogy sokan foglalkoznak a témával.

Illetve, hogy egyes kitöltők szerint nem minden óra alkalmas egy ilyen foglalkozásra, terápiára, hiszen magára az állatra nagyobb figyelem terelődik, mint a tananyagra. Ezáltal kevesebb ismeretanyag kerül feldolgozásra az adott órán. A válaszadó ezzel a jelenséggel egy matematika óra keretein belül találkozott.

Az órák alkalmatlansága mellett megjelenik az is a válaszok között, hogy nem minden állatokkal foglalkozó személy tudja kiszűrni azt, hogy melyek azok az állatok, amik egy ilyen foglalkozásra, terápiára alkalmasak. Ezáltal pedig könnyen negatív élményben részesülhetnek azok a személyek, akik egy ilyen foglalkozáson, terápián részt vesznek.

A negatív véleményt tapasztaló válaszadók között maguk a negatív vélemények leírása mellett jelentkeztek olyan válaszok is, amik ezeket a véleményeket teljes mértékben elfogadták. Ilyen esetben felajánlották, hogy elmagyarázzák az ilyen foglalkozások, terápiák lényegét. Lehetőséget biztosítottak a foglalkozásokon való részvételre és általában ezek után megváltozott a személyek nézőpontja, véleménye.

3) Következtetések, javaslatok

A 34 válaszból levonható következtetések:

A foglalkozások, terápiák az gyermekek életkorához és a fejlesztési szintjéhez igazítva általánosságban heti egy negyvenöt perces tanóra idejét ölelik fel rendszeresen. A foglalkozások nagy általánosságban nagycsoportos foglalkozásként, terápiaként kerülnek megtartásra. Az egyéni vagy páros foglalkozások inkább lovas terápia esetén jellemzőbbek. A résztvevők életkora szempontjából a skála elég tág. A három éves óvodás korosztálytól egészen a nyugdíjas korosztályig mindenki megtalálható. Az

iskolások körében rendszerint hétéves kortól vagy másodikos korosztálytól kezdődnek ezek a foglalkozások. A foglalkozások javarészt Egységes Gyógypedagógiai Módszertani Intézményekben történnek, de megjelentek a válaszok között már egyéb fejlesztési helyszínek is. Az állatasszisztált foglalkozásokon, terápiákon résztvevő állatok szerepét javarészt még mindig a kutyák és lovak töltik be, habár most már nagyobb arányban jelennek meg egyéb kisebb állatok is. Az állatok inkább a foglalkozások, terápiák aktív résztvevőjeként vesznek részt. A gyermekek pozitívan, nyitottan, kíváncsian, nagy örömmel és bizalommal, lelkesedéssel, izgalommal és elfogadással reagálnak az érkező állatokra. A gyermekek a foglalkozások során nyugodtabbá, kiegyensúlyozottabbá, motiváltabbá, aktívabbá, figyelmesebbé, együttműködőbbé, magabiztosabbá, kitartóbbá váltak. A válaszok alapján a foglalkozások alatt a legjobban fejlődő területenként a szociális viselkedés jelent meg, habár fontos megjegyezni, hogy nincs olyan fejlesztés, amely csak egy területre hatna kizárólag. ezt az alátámasztja, hogy a második helyre a kommunikáció emelkedett, amely szorosan kapcsolódik a szociális viselkedéshez.

A szakemberek mind pedagógus mind szülői részről találkoztak már negatív véleménnyel az állatasszisztált munka kapcsán.

A kérdőív során kapott válaszok összegzése olyan válaszokat adott nagyrészt a feltett kutatási kérdéseimre melyekre számítottam.

1. A foglalkozásokba bevont állatok köre még mindig elég szűk, csak pár állatra korlátozódik.

A foglalkozásokon, terápiákon megjelenő állatok nagyrészt még mindig kutyák és lovak, habár újak számító állatfajok is jelentek meg, mint például a nyúl, vadászgörény, tengerimalac. A kisebb változatosságot biztos, hogy nem az állatok alkalmatlansága okozza, hiszen rengeteg szakirodalom taglalja a különböző állatfajok jótékony hatását.

2. A foglalkozáson résztvevők életkora elég széles skálán mozog.

A foglalkozások életkortól függetlenül minden korosztályban megtalálhatók egészen az óvodáskortól a nyugdíjas korosztályig, a kérdőív kitöltők válaszai alapján. A legtöbbször megjelenő korosztály a 6-13 éves korosztály, amely valószínűleg a téma zártsága miatt alakult ki. A válaszokat torzíthatja az a tény, hogy bizonyos esetekben óvodai, többségi/általános iskola esetében nem tudjuk, hogy a résztvevők valóban sérült gyermekek voltak-e.

3. Egyéni foglalkozások száma alacsonyabb, inkább a nagycsoportos foglalkozások a jellemzőbbek.

Az állatasszisztált foglalkozások, terápiák nagycsoportban történő megvalósítása valószínűleg azzal van összefüggésben, hogy legtöbbször többségi/általános iskolákban, Egységes Gyógypedagógia Módszertani Intézményekben kerül sor rájuk. Így a fejlesztés osztály szinten történik, hogy minél több gyerekhez eljuthasson. A másik opcionális lehetőség, ami miatt a nagycsoportos foglalkozások váltak az elterjedtebbé, az a diákok túlszűfolt életéből adódhat. Az órarendek telítettsége elég kevés lehetőséget ad a szakemberek kezébe a csoportok elosztása és a foglalkozások rendszeressége szempontjából. Ezeket az állításokat az is igazolja, hogy az egyéni, illetve páros foglalkozások lovas terápiák során jelentek meg, melyek lovardákban történtek. Ezáltal egyáltalán nem kapcsolódtak többségi/általános iskolákhoz vagy Egységes Módszertani Intézményekhez.

4. Az állatok pozitív hatást gyakorolnak a gyermek fejlődésére több területen is a foglalkozások során.

Erre a kutatási kérdésre, annyiban várt választ kaptam, hogy pozitív hatást gyakoroltak az állatok a gyerekekre a foglalkozások, terápiák alatt. Hiszen nyugodtabbá, kiegyensúlyozottabbá, motiváltabbá, együttműködőbbé váltak. A feladatokba könnyebben bevonódtak s figyelmük is jobban fenttarthatóbbá vált.

A fejlesztési területek szempontjából kiemelkedett a szociális viselkedés s a hozzá szorosan kötődő kommunikáció. Annak ellenére, hogy nincs olyan fejlesztő foglalkozás, amely kizárólag egy területre hatna.

5. Irodalomjegyzék

Bánszky Noémi- Kardos Edina -Rózsa Linda- Gerevich József (2012): Az állatok által asszisztált terápiák pszichiátriai vonatkozásai. *Psychiatria Hungarica* 2012, 27: pp. 180-190. (2020. 10. 20.)

Becker M. (2007): Az állatok gyógyító ereje. Hogyan hasznosítsuk az állatok csodálatos képességeit az emberek boldogsága és egészsége érdekében? Debrecen, Gold Book Kft.

Boross Luca Orsolya (2013): Állatterápia és a haldokló gyermek. *Kharón Thanatológiai Szemle* 17. évf. 2. sz./ 2013
http://epa.oszk.hu/02000/02002/00046/pdf/EPA02002_kharon_2013_2_52-59.pdf
(2020. 12. 09.)

Dósa Zsuzsanna, Düll Andrea (2005): A gyógyító természeti környezet: az állat és növényterápiák alapvető pszichológiai hatásmechanizmusai, *Tájokológiai lapok* 3. évf. 2. sz. http://real.mtak.hu/125375/1/02_Dosa.pdf (2022. 04. 12.)

Farkasné Gönczi Rita (2011). Diszkalkulia – Terminológiaváltás, a diagnosztika forradalma a terápia megújulása. In *A diagnózistól a foglalkozási rehabilitációig* (szerk. Papp Gabriella) ELTE BGGYFK, Budapest, ISBN 978 963 312 055 2, 197-224
https://gyogyped2013.ucoz.net/_ld/2/298_A_diagnozistol_a_.pdf (2022. 04. 19.)

Jánosi Eszter - Molnár Marcell (2015): A különböző állatfajok hatásának vizsgálata állatasszisztált pedagógiai foglalkozásokon Kaposvári Gyógypedagógiai Vademecum III. Állatasszisztált kutatások, Kaposvár, Kaposvári Egyetem Pedagógiai Kar pp. 103-113. oldal

Kalinszki Dóra (2016): Az állatok, kifejezetten a kutyák közelségének pozitív hatása az ember egészségére. Miskolci Egyetem Egészségügyi Kar <http://midra.unimiskolc.hu/document/24898/19954.pdf> (2020. 12. 07.)

Karlowits-Juhász Orchidea: Így neveld a sárkányodat, avagy pedagógiai kultúraváltás a Hibbant-szigeten In: Nagy Ádám (2018): Nevelj Jedit! A képzelet pedagógiája, Budapest, Athenaeum Kiadó

Katharina Kasenbacher (2010): Tiere im Dienste der Pädagogik Möglichkeiten und Grenzen des Einsatzes von Tieren zur Unterstützung bei pädagogischen Aufgaben im sonderpädagogischen Zentrum <https://core.ac.uk/download/pdf/11590393.pdf> (2020. 12. 08.)

Klimke V. (2003): Gyógyító állatok, „Akikre” mindig számíthatunk, Budapest, Gladiátor kiadó

Köböl Erika - Topál József: Játék vagy munka? A kutyás terápia lehetőségei a tanulásban akadályozott gyermekek fejlesztésében. Gyógypedagógiai szemle, 2012 40. évf. 2. sz. pp. 159-169.

Köböl Erika, Hevesi Tímea Mária és Topál József (2013): Állatasszisztált foglalkozások.http://www.jgypk.hu/mentorhalo/tananyag/Allatasszisztalt_foglalkozasV2/index.html

Lányiné Engelmayer Ágnes (2017): Intellektuális képességzavar és pszichés fejlődés. Medicina Könyvkiadó Zrt., Budapest

Loukaki (K. Λουκακη) K., Koukoutsakis (Π. Κουκουτσακης) P., & Kostomitsopoulos (N. Κωστομητσοπουλος) N. (2017). Animal welfare issues on the use of rabbits in an animal assisted therapy program for children. *Journal of the Hellenic Veterinary Medical Society*, 61(3), pp. 220–225. <https://doi.org/10.12681/jhvms.14889> (2022. 04. 12.)

Marcali-Kiss Rita és Molnár Marcell (2015): Kutyák és gyermekek együttműködésének vizsgálata állatasszisztált pedagógiai foglalkozásokon. Kaposvári Gyógypedagógiai Vademecum III Kaposvár, Kaposvári Egyetem Pedagógiai Kar pp. 61-74 https://palyazatok.ke.hu/tartalom/csatolt/tamop/412B213/kiadvanyok/Vademecum_III_kotet_v4.pdf#page=61 (2022. 04. 13.)

Maróthy Johanna (2017): Állatasszisztált intervenciók Németországban Gyermeknevelés Tudományos Folyóirat 2017 Évf. 5 Szám 2 <http://ojs.elte.hu/gyermekneveles/article/view/653/549> (2021. 05. 30.)

Mesterházi Zuzsa és Szekeres Ágota (2021): A nehezen tanuló gyermekek iskolai nevelése, Budapest, Eötvös Loránd Tudományegyetem, Bárczi Gusztáv gyógypedagógia kar

Pásztk Norbert (2019): Állatok hatása az emberek egészségi állapotára. Állatasszisztált terápia. Egészségtudományi Közlemények, 9. kötet, 2. szám, pp. 32–36. https://matarka.hu/koz/ISSN_2063-2142/9k_2sz_2019/ISSN_2063-2142_9k_2sz_2019_032-036.pdf (2020. 12. 08.)

Pelyva Imre Zoltán, Kresák Réka, Hoffer Zsuzsanna, Szovák Etelka, Dr. Tóth Ákos Levente (2019): Az állat-ember interakciók jótékony hatásáról, különös tekintettel a lóasszisztált intervenciókra

<http://real.mtak.hu/101781/1/2019.9.3.2%20-%20Az%20a%CC%81llat-ember%20interakcio%CC%81k%20jo%CC%81te%CC%81kony%20hata%CC%81sa%20>

[CC%81ro%CC%81l%2C%20ku%CC%88lo%CC%88no%CC%88s%20tekintettel%20a%20lo%CC%81asszista%CC%81lt%20intervencio%CC%81k%20%281%29.pdf](#)

(2021. 05. 29.)

Rudolf Zsófia- Molnár Marcell (2015): A nyulakkal folytatott állatasszisztált pedagógiai foglalkozások hatásmechanizmusainak etológiai megközelítése (pilotvizsgálat), Kaposvár, Dombóvári Szecsox nyomda Kft.

Sátori Ágnes (2006): Az állatokhoz való viszony a társas-társadalmi kapcsolatok rendszerében. Doktori disszertáció.

http://pszichologia.phd.elte.hu/vedesek/2007/satori_agnes_PHD.pdf (2022. 04. 13.)

Simkovics Zsuzsa (2013), Miért viselkedik így ez a gyerek?, AUTINEXUS Nonprofit Kft. <https://mek.oszk.hu/15900/15967/15967.pdf> (2022. 04. 13.)

Takács István (2015): Állatasszisztált Pedagógia és Terápia, Kaposvár, Dombóvári Szecsox nyomda Kft.

Topál József- Hernádi Anna (2011): Gyógyító állatok: Tudomány vagy kurzuslás? Magyar Tudomány 2011/6, <http://epa.niif.hu/00600/00691/00090/pdf/0678-0686.pdf> (2020. 10. 21.)

Topál József, Verbó Szemőke és Uzonyi Erzsébet (2017): Halmozottan sérült tanulók figyelmi viselkedésének vizsgálata terápiás kutya jelenlétében. Gyermeknevelés, 5. 2. sz., pp. 3–17.

https://www.epa.hu/02400/02411/00011/pdf/EPA02411_gyermekneveles_2017_2_003-017.pdf (2020. 12. 08.)

Tóthné Babos Edit (2013): Állatasszisztált terápia: módszertani előtanulmány óvodáskorú gyerekek kutyával történő fejlesztésére Alkalmazott Pszichológia 13. évf. 3.sz./2013 pp. 59-81. http://ap.elte.hu/wp-content/uploads/2015/07/APA_2013_3_BABOS.pdf (2022. 04. 12.)

Vörös Zsuzsanna (2017): Társállat-terápiás, kiscsoportos foglalkozások a törökbálinti Bóbita Óvodában Gyermeknevelés Tudományos Folyóirat 2017 Évf. 5 Szám 2 <http://ojs.elte.hu/gyermekneveles/article/view/603/506> (2021. 05. 29.)

Jogsabályok

1993. évi LXXIX. törvény a közoktatásról.

2011. évi CXCV. törvény a nemzeti köznevelésről.

6. Melléklet

Az állatasszisztált terápia lehetőségei általános iskoláskorú sérült tanulókkal

Kedves Kitöltő!

Visontai Vivien vagyok a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem végzős, gyógypedagógia szakos hallgatója. A következő kérdőívvel azt szeretném vizsgálni, hogy mennyire elterjedt az állatasszisztált foglalkozás a sérült tanulók körében. Illetve, hogy a foglalkozások során milyen állatok vesznek részt a foglalkozásokon. Valamint ezen foglalkozások milyen hatást eredményeznek a gyermekek körében. A felmérés eredményét természetesen a szakdolgozatomhoz szeretném felhasználni.

A kitöltés anonim és a gyűjtött adatok semmilyen harmadik fél által nem kerülnek felhasználásra. A kérdőívet kérem, csak olyan szakemberek töltsék ki, akik a foglalkozásokat sérült tanulók körében tartották az végső eredmények torzításának elkerülése érdekében.

Előre is köszönöm a sok segítő kitöltést!

1. Milyen korosztályban folytatott állatasszisztált foglalkozást?

2. Milyen állat vett részt a foglalkozáson? (Több választ is jelölhet.)

- ☐ nyúl
- ☐ kutya
- ☐ macska
- ☐ ló
- ☐ egyéb:

3. Rendszeres volt-e a foglalkozás?

- ☐ igen
- ☐ nem

4. Ha igen, mennyi ideig tartott, illetve heti hány alkalom volt?

5. A foglalkozás milyen formában valósult meg?

- ☐ kiscsoportos foglalkozás (max 3 fő)
- ☐ nagycsoportos foglalkozás
- ☐ egyéb:

6. Amennyiben nagycsoportos foglalkozás volt, hány fő vett részt egy foglalkozáson?

7. Hogyan reagáltak a gyermekek az állat/állatok jelenlétére?

8. Milyen intézményben zajlott a foglalkozás?

- ☐ EGYMI
- ☐ Fejlesztőközpont
- ☐ egyéb:

9. Az állat a foglalkozások aktív vagy passzív résztvevője volt?

- ☐ aktív
- ☐ passzív

10. Milyen változást tapasztalt a gyermekeken a foglalkozások folyamán?

11. Mely területen érte el a foglalkozások során a legnagyobb változást fejlődést?

- ☐ stressz, szorongás
- ☐ kommunikáció
- ☐ szociális viselkedés
- ☐ tanulási problémák
- ☐ magatartási problémák
- ☐ egyéb:

12. Van-e olyan eset, amelyet szívesen megosztana?

13. Találkozott-e már negatív véleménnyel az állatasszisztált foglalkozások kapcsán?

- ☐ igen
- ☐ nem

14. Ha igen, kinek a részéről?

- ☐ szülő
- ☐ pedagógus
- ☐ egyéb:

15. Mit gondol ezekről a véleményekről?
